

Mål C-230/24

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

26 mars 2024

Domstol som begär förhandsavgörande:

Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de A Coruña

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

12 mars 2024

Kärande:

MF

Svarande:

Banco Santander, S. A.

Saken i det nationella målet

Talan genom vilken en konsument kräver återbetalning av belopp som felaktigt betalats till en bank i enlighet med ett oskäligt avtalsvillkor.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Begäran om förhandsavgörande – Konsumentskydd – Direktiv 93/13/EEG – Artiklarna 6 och 7 – Konsumentavtal – Oskäliga avtalsvillkor – Avtalsvillkor om krav på att låntagaren ska betala samtliga omkostnader för upprättande av hypotekslånet – Rättsverkan av att nämnda avtalsvillkor förklaras ogiltiga – Likvärdighetsprincipen – Möjlighet att medge undantag från preskription av en fastställsetalan om ett visst avtalsvillkors ogiltighet på grund av oskälighet och samtidigt fastställa en frist för att väcka talan om återbetalning av belopp som felaktigt betalats i enlighet med detta villkor

Fråga som har hänskjutits för förhandsavgörande

Strider det mot rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 och mot likvärdighetsprincipen att tillämpa möjligheten att skilja mellan ogiltighet på grund av oskälighet och verkningar avseende återbetalning, vilken i praktiken innebär att talepreskription inte gäller i fråga om avtalsvilkors ogiltighet, samtidigt som en talan om återbetalning [av belopp som felaktigt betalats i enlighet med sådana villkor] kan omfattas av preskription, när det i spansk nationell rätt inte finns någon regel eller rättspraxis där denna åtskillnad tillämpas på andra rättsförhållanden?

Anförda unionsbestämmelser

Rådets **direktiv 93/13/EEG** av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

Artikel 3.1: ”Ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling skall anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.”

Artikel 4.1: ”Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.”

Artikel 6.1: ”**Medlemsstaterna** skall föreskriva att oskäliga villkor som används i avtal som en näringsidkare sluter med en **konsument** inte är, på sätt som närmare stadgas i deras nationella rätt, bindande för konsumenten ” ...”

Artikel 7.1: ”**Medlemsstaterna** skall se till att det i konsumenternas och konkurrenternas intresse finns lämpliga och effektiva medel för att hindra fortsatt användning av oskäliga villkor i avtal som näringsidkare sluter med konsumenter.”

EU-domstolens domar som åberopas i skälen till begäran om förhandsavgörande.

Anförda nationella bestämmelser

A) *Om oskäliga avtalsvilkors verkningslöshet*

I **artikel 82** i texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (omarbetad lydelse av

den allmänna lagen om konsumentskydd och användarskydd samt andra kompletterande lagar) (nedan kallad **TRLGDCU**) föreskrivs följande:

”1. Med oskäligen avtalsvillkor avses villkor som inte har varit föremål för individuell förhandling och alla förhållanden för vilka samtycke ej uttryckligen har lämnats, vilka i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans mellan parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten eller användaren.

...

3. Frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt ska bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller i något annat avtal som det är beroende av.

4. Utan hinder av vad som föreskrivs i de föregående punkterna, ska ett avtalsvillkor alltid anses oskäligt om det enligt artiklarna 85–90:

- a) gör avtalet avhängigt näringsidkarens vilja,
- b) begränsar konsumentens eller användarens rättigheter,
- c) gör att det råder bristande ömsesidighet i avtalet,
- d) ålägger konsumenten eller användaren orimliga garantier eller på ett otillbörligt sätt ålägger konsumenten eller användaren bevisbördan,
- e) är orimliga i förhållande till avtalets slutande och genomförande, eller
- f) strider mot reglerna om domstols behörighet och lagval.”

I artikel **83 TRLGDCU** fastslås följande:

”Oskäligen avtalsvillkor är ogiltiga och ska behandlas som om de inte utgör en del av avtalet ...”

Enligt **artikel 6.3 i den spanska civillagen** gäller följande:

”Handlingar som strider mot tvingande bestämmelse eller förbud är i sig ogiltiga, såvida inte något annat föreskrivs i nämnda bestämmelser.”

I artikel **1303 i Código civil** (civillagen) föreskrivs följande:

”Om en förpliktelse förklaras ogiltig, ska avtalsparterna ömsesidigt återställa de saker som avtalet avsåg, med deras avkastning och köpeskillingen jämte ränta ...”

Denna bestämmelse och dess motsvarigheter reglerar möjligheten att ogiltigförklara ett avtal eller en relativ ogiltighet, även om den också tillämpas

enligt rättspraxis när det gäller återbetalning av erlagda belopp, på absolut ogiltighet, avtal som är en nullitet eller ogiltighet i sig, antingen av ett avtal eller av något av dess villkor.

B) Frågan om preskription av talan

Enligt **artikel 1964.2** i den spanska **Código Civil** (civil lagen), i den lydelse som gällde vid den tidpunkt då avtalet ingicks, gäller följande:

”Hypotek preskriberas 20 år efter tillkomsten och om ingen annan preskriptionsfrist angetts preskriberas det 15 år efter tillkomsten.”

Artikel 1964.2 i Código Civil (civil lagen), i dess lydelse enligt lag 42/2015 av den 5 oktober 2015, har följande lydelse:

”En fordran preskriberas fem år efter tillkomsten för det fall inte annat angetts ...”

I den femte övergångsbestämmelsen till lag 42/2015 föreskrivs följande:

”Preskriptionsregler som är tillämpliga på befintliga förhållanden

Preskriptionstiden för sådan talan som väcks av enskilda för vilken ingen särskild preskriptionstid föreskrivs och som har väckts före dagen för ikraftträdandet av denna lag ska regleras av bestämmelserna i artikel 1939 i Código Civil (civil lagen).”

I **artikel 1939 i Código Civil** (civil lagen) föreskrivs följande:

”Preskriptionstid som börjat löpa före offentliggörandet av denna lag ska regleras av de lagar som föregick denna lag, men om hela den i lagen föreskrivna preskriptionsfristen har löpt ut efter dess ikraftträdande ska denna lag gälla, även om en längre tidsperiod föreskrivs i de nämnda tidigare lagarna.”

Tribunal Supremos (Högsta domstolens) domar och de bestämmelser som domstolen hänvisar till i dessa och som anges i skälen till begäran om förhandsavgörande.

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 Den 19 januari 2009 ingick käranden, som är en konsument, med Banco Santander, S.A., ett låneavtal vars femte villkor har följande lydelse:

”Kostnader och ansvar som ska bäras av låntagaren

5.1. Låntagaren ska betala följande kostnader:

5.1.1 Kostnader för att förbereda transaktionen: De kostnader som anges i denna punkt ska bäras av sökanden även om avtal om lån inte skulle ingås.

* Kostnader för fastighetsvärdering

* Kostnader för kontroll av registrering

5.1.2 Kostnader och avgifter till följd av detta avtal, inskrivning av avtalet i fastighetsregistret och utfärdande av en första kopia till banken, samt de kostnader som ändring eller uppsägning av avtalet ger upphov till och de kostnader och avgifter som följer av inskrivningen i fastighetsregistret, i förekommande fall, av arbeten och anläggningar, i enlighet med villkor 2 ...”

- 2 Den 27 februari 2023 väckte konsumenten talan vid den hänskjutande domstolen och yrkade att absolut ogiltighet skulle förklaras vad gäller villkor 5 och att hälften av kostnaderna som betalats för notariearvoden och samtliga kostnader för fastighetsregistrering, jämte lagstadgad ränta, skulle återbetalas.

Parternas huvudargument

- 3 Banken har gjort gällande att talan om återbetalning av de belopp som käranden begärt är preskriberad, i enlighet med artikel 1964.2 i Código Civil (civillagen) och de övergångsbestämmelser som införts genom lag nr 42/2015.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 4 Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida unionsrätten tillåter att en talepreskription gäller i fråga om återbetalning av belopp som felaktigt betalats i enlighet med ett oskäligt avtalsvillkor, samtidigt som talepreskription inte gäller i fråga om ett sådant villkors ogiltighet. Den nationella domstolen har konkret ansett att denna åtskillnad, eller skillnad mellan reglerna, strider mot likvärdighetsprincipen.

Utgångspunkt: Kommentar till EU-domstolens dom av den 16 juli 2020, Caixabanc (C-224/19)

- 5 Den hänskjutande domstolen fokuserar på bedömningen av den trettonde tolkningsfrågan i det rubricerade målet, avseende begränsningen av verkningarna av ett ogiltigt villkors rättsverkan genom fastställande av en preskriptionsfrist, och där frågan var huruvida artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13 ska tolkas så, att de inte utgör hinder för nationell rättspraxis som anger att en preskriptionsfrist gäller för käromål där återbetalningskrav framställs med anledning av en ogiltigförklaring av ett oskäligt avtalsvillkor, trots att några preskriptionsfrister inte gäller enligt nationella lagregler beträffande käromål där yrkande framställs om fastställelse av att ett oskäligt avtalsvillkor är ogiltigt.

- 6 I punkt 81 i denna dom anges att det konsumentskydd som inrättas genom direktiv 93/13 innebär ett hinder för att tillämpa en nationell bestämmelse enligt vilken den nationella domstolen, efter det att en preklusionsfrist löpt ut, inte får fastställa att ett villkor i avtal mellan en näringsidkare och en konsument är oskäligt (dom av den 21 november 2002, Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, punkt 38). Enligt den hänskjutande domstolen konstaterar EU-domstolen att direktiv 93/13 utgör hinder för att låta en förklaring om att ett villkor om oskälighet omfattas av en preklusionsfrist. Den hänskjutande domstolen anser att detta kriterium även följs i spansk lagstiftning och rättspraxis, enligt vilka **absolut ogiltighet**, nullitet eller ogiltighet i sig på grund av åsidosättande av tvingande bestämmelser i allmänhet **inte är föremål för någon tidsbegränsning**. Med detta sagt råder det tvivel kring huruvida det förhållandet att talepreskription inte gäller i fråga om avtalsvilkors ogiltighet på grund av oskälighet innebär att samma sak bör gälla i fråga om de verkningar avseende återbetalning som följer av att ett oskäligt avtalsvillkor förklarats vara ogiltigt, eller närmare bestämt, huruvida en nationell lagstiftning eller rättspraxis som innebär att dessa verkningar omfattas av en preskriptionsfrist är förenlig med direktivet.
- 7 I punkt 82 i denna dom preciseras dock detta kriterium, genom att det fastställs att EU-domstolen dock redan fastställt att **konsumentskyddet inte är absolut** (dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., 154/15, 307/15 och 308/15, EU:C:2016:980, punkt 68) och att **det är förenligt** med unionsrätten att det av rättssäkerhetshänsyn **fastställs rimliga talefrister med prekluderande verkan** (dom av den 6 oktober 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 41, och dom av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo m.fl., 154/15, C-307/15 och C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 69). Den hänskjutande domstolen kommenterar denna punkt och påpekar att EU-domstolen antyder en möjlig åtskillnad mellan den omständigheten att ett villkor är en nullitet och verkningarna av detta.
- 8 I punkt 83 i denna dom preciseras att det i varje medlemsstats rättsordning, enligt principen om **medlemsstaternas självbestämmanderätt i processuella frågor**, antas regler för att genomföra det konsumentskydd som föreskrivs i artikel 6.1 och artikel 7.1 i direktiv 93/13. Dessa regler får emellertid varken vara mindre förmånliga än dem som avser liknande talan som grundas på nationell rätt (likvärdighetsprincipen) eller medföra att det i praktiken blir omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter som följer av unionens rättsordning (effektivitetsprincipen) (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 26 oktober 2006, Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, punkt 24 och där angiven rättspraxis). Som en kommentar till denna punkt erinrar den nationella domstolen om att även om en preskriptionsfrist eller talefrist enligt nationell rätt inte är en processuell regel i egentlig mening, utan en materiell regel, kan den ändå omfattas av den processuella autonomin, eftersom den utgör ett medel för medlemsstaten att genomföra eller införliva en unionsrättslig regel.
- 9 I punkt 84 i denna dom anger EU-domstolen att unionsrätten således inte utgör hinder för nationella regler som **anger att en preskriptionsfrist gäller för**

käromål där återbetalningskrav framställs med anledning en ogiltigförklaring av ett oskäligt villkor i ett avtal mellan en näringsidkare och en konsument, samtidigt som några **preskriptionsfrister inte gäller** enligt nationella regler beträffande käromål där yrkande framställs om fastställelse av att ett sådant avtalsvillkor är oskäligt; detta gäller dock under förutsättning att likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen iakttas. Den hänskjutande domstolen har kommenterat denna punkt och påpekat att det är möjligt att en person vinner framgång med en talan om ogiltigförklaring, eftersom det inte finns någon tidsgräns för att väcka sådan talan, och att verkningarna av en sådan ogiltighet begränsas av preklusion, och anser att detta resultat förefaller vara till nackdel för konsumenterna.

- 10 Den hänskjutande domstolen hänvisar till och kommenterar punkterna 85–92 i samma dom, vilka avser **effektivitetsprincipen**, och i vilka det anges att det, för att kontrollera att denna princip iakttas, ska tas hänsyn till principer i nationell rätt, såsom rättssäkerhetsprincipen, enligt vilken det kan krävas att en talan om återbetalning preskriberas. Begäran om förhandsavgörande avser emellertid inte denna princip utan likvärdighetsprincipen.
- 11 I punkt 86 i ovannämnda dom preciseras att tvisten i det nationella målet avsåg om den i artikel 1964 punkt 2 i civillagen föreskrivna **femåriga preskriptionsfristen** eventuellt skulle tillämpas i ett mål där yrkande framställts om återbetalning med anledning av att ett oskäligt villkor i ett hypotekslåneavtal förklarats vara ogiltigt. I punkt 87 i denna dom anges att treåriga preskriptionsfrister (dom av den 15 april 2010, Barth, C-542/08, EU:C:2010:193, punkt 28) och tvååriga sådana (dom av den 15 december 2011, Banca Antoniana Popolare Veneta, C-427/10, EU:C:2011:844, punkt 25) har i EU-domstolens praxis befunnits vara förenliga med **effektivitetsprincipen** och att en **femårig preskriptionsfrist**, som gäller för käromål där yrkande framställts om återbetalning med anledning av att ett oskäligt avtalsvillkor förklarats vara ogiltigt, således inte i princip – dock med förbehåll för den prövning som ska företas av den hänskjutande domstolen mot bakgrund av de i punkt 85 ovan redovisade omständigheterna – **kan anses göra det omöjligt eller orimligt svårt att utöva de rättigheter** som följer av direktiv 93/13. Den hänskjutande domstolen tolkar denna punkt på så sätt att den kan fastställa en preskriptionsfrist på fem år för att väcka talan om återbetalning, trots att talan om ogiltigförklaring av det oskäliga villkoret inte preskriberas.
- 12 Därefter analyserar den hänskjutande domstolen de två domar som EU-domstolen hänvisar till i denna punkt 87. **Domen av den 15 april 2010, Barth, C-542/08**, avsåg en talan om ett särskilt tjänsteårstillägg för en migrerande arbetstagares arbete under en viss tidsperiod och i denna dom slogs det fast att denna talan kunde vara föremål för preskription (tre år ansågs vara tillräckligt). Det fallet skiljer sig från det som analyserades i domen av den 16 juli 2020, Caixabanc (C-224/19), i vilken det hävdades att verkningarna av en absolut ogiltighet av ett villkor i ett konsumentavtal kan vara föremål för en tidsbegränsning, men aldrig själva ogiltigheten. Enligt den hänskjutande domstolen fanns det således, i målet

Barth, C-542/08, **inte någon åtskillnad mellan erkännandet av en rättighet och verkningarna av detta erkännande** (det vill säga utbetalning av ett belopp till en person som är berättigad till detta). Det ansågs helt enkelt att en preskriptionsfrist på tre år för en förklaring om erkännande av tjänsteårstillägg i Österrike var en rimlig tidsfrist som inte stred mot effektivitetsprincipen jämförd med artikel 7.1 i rådets förordning nr 162/1968 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen.

- 13 **Domen av den 15 december 2011 i målet Banca Antoniana Popolare Veneta, C-427/10**, avsåg en tvist mellan de italienska skattemyndigheterna och ett finansiellt institut, där det finansiella institutet yrkade återbetalning av felaktigt betald skatt. Domstolen konstaterade då att **effektivitetsprincipen medger att det föreligger olika tidsfrister för den skattskyldige och för skattemyndigheten att väcka talan**. Den hänskjutande domstolen har påpekat att denna situation inte heller kan likställas med den situation som förelåg i domen av den 16 juli 2020, Caixabanc (C-224/19), eftersom det rörde sig om ett annat rättsförhållande (skattemyndighet – skattskyldig) av ett annat slag (offentlighetsrättsligt).
- 14 Den hänskjutande domstolen anser följaktligen att de exempel som nämns i punkt 87 i den kommenterade domen inte ger tillräckligt stöd för EU-domstolens ståndpunkt.
- 15 Den hänskjutande domstolen kommenterar därefter punkterna 88–92 i samma dom av den 16 juli 2020, Caixabanc (C-224/19), avseende beräkningen av tidsfristen och fastställandet av det datum från och med vilket tidsfristen beräknas (*dies a quo*), allt detta mot bakgrund av effektivitetsprincipen. Den hänskjutande domstolen anger själv att ”syftet med vårt hänskjutande inte är ... att gå in på ... de olika hållpunkterna i fråga om det datum från och med vilket tidsfristen för att väcka talan om återbetalning beräknas (*dies a quo*)”. Det ska emellertid noteras att den hänskjutande domstolen i) har angett att uttrycket ”efter tillkomsten” i artikel 1 964.2 i Código Civil (civilagen) utesluter att det datum från och med vilket tidsfristen beräknas (*dies a quo*) sammanfaller med dagen för avtalets ingående och ii) med stöd av punkt 90 i den ovannämnda domen har hävdats att den tidpunkt då konsumenten blir medveten om att villkoret är oskäligt ska beaktas, exempelvis efter en spansk dom i vilken ett sådant villkor förklaras vara oskäligt.
- 16 För att sammanfatta den kommenterade domen har den hänskjutande domstolen angett att **EU-domstolen tillåter en uppdelning**, med avseende på möjligheten till preskription, **mellan i) talan om fastställelse av att oskäliga avtalsvillkor är ogiltiga** (som inte omfattas av preskription) och ii) **talan om återbetalning** av belopp som betalats i enlighet med sådana villkor (som kan omfattas av preskription, förutsatt att detta inte strider mot effektivitetsprincipen och likvärdighetsprincipen).

Nationell rättspraxis avseende åtskillnaden mellan talan om ogiltighet och talan om återbetalning och dess förhållande till likvärdighetsprincipen

- 17 Det är vanligt förekommande att banker, vid en talan om ogiltigförklaring på grund av oskälighet, med de verkningar avseende återbetalning som detta ger upphov till, åberopar antingen att talefristen löpt ut, med stöd av artikel 1 301 i Código Civil (civillagen) eller preskription enligt artikel 1964 i samma lag.
- 18 Det ska erinras om att det i förevarande fall inte är fråga om en relativ ogiltighet till följd av ett fel som medför att viljeförklaringen inte blir bindande, utan om en ogiltighet av nullitetskaraktär (*nullidad de pleno Derecho*) på grund av att ett avtalsvillkor är oskäligt. Sådan **ogiltighet av nullitetskaraktär omfattas inte av regeln om talepreskription** i artikel 1301 i Código Civil (civillagen), såsom Tribunal Supremo (Högsta domstolen, Spanien) slog fast i sin dom av den 16 oktober 2017, där den fann i) att det oskäliga villkoret är en nullitet, vilket hindrar att konsumenten kan vara bunden av det oskäliga villkoret (artikel 6.1 i direktiv 93/13), och ii) att det inte är möjligt att ge konsumenten ett mindre omfattande skydd än det som ges i fall av ogiltighet av nullitetskaraktär på andra rättsområden, eftersom det skulle strida mot likvärdighetsprincipen i unionsrätten om ett mindre skydd skulle ges.
- 19 Den nationella domstolen har påpekat att EU-domstolens och Tribunal Supremos (Högsta domstolens) praxis är samstämmig när det gäller det förhållandet att **talan om fastställelse av att oskäliga avtalsvillkor är ogiltiga inte omfattas av preskription.**
- 20 Den hänskjutande domstolen påpekar att det däremot i spansk rättspraxis inte görs någon sådan åtskillnad mellan att en fastställsetalan om avtalsvilkors ogiltighet inte omfattas av preskription och att en fullgörelsetalan med anledning av en ogiltighetsförklaring omfattas av preskription. Enligt den hänskjutande domstolen utgör likvärdighetsprincipen hinder för att behandla en talan om fastställelse av ett oskäligt avtalsvilkors ogiltighet (som inte omfattas av preskription) och en fullgörelsetalan om återbetalning av belopp som felaktigt betalats i enlighet med detta villkor (som kan omfattas av preskription) på olika sätt. Eftersom talepreskription inte gäller i fråga om ogiltighet av nullitetskaraktär bör således inte heller verkningarna av en ogiltighetsförklaring omfattas av preskription.
- 21 Den hänskjutande domstolen har hänvisat till olika liknande situationer enligt nationell rätt där någon sådan åtskillnad inte föreligger och som är relevanta för tillämpningen av likvärdighetsprincipen:
- I artiklarna 1301 och 1303 i Código Civil (civillagen) föreskrivs en enda regel om en fyraårig talefrist, utan åtskillnad mellan ogiltigförklaring och återbetalning.
 - Talan om uppdelning av tillgångar omfattas inte av preskription, och överlämnandet av den egendom som talan gäller kan inte heller bli föremål för preklusion.

- Talan om avgränsning av egendom omfattas inte av preskription och inte heller talan om fastställelse av ägarförhållanden vad gäller fast egendom.
 - Talan om hemskillnad omfattas inte av preskription och talepreskription gäller inte heller i fråga om bodelning till följd av en dom om hemskillnad (artikel 95 i Código Civil (civillagen));
 - Talepreskription gäller inte i fråga om ogiltighet av nullitetskaraktär av avtal om lån med ockerränta och inte heller i fråga om utövande av de rättigheter som följer av en sådan ogiltighetsförklaring.
 - Artikel 6.3 i Código Civil (civillagen), i vilken det föreskrivs att rättshandlingar som strider mot tvingande bestämmelser eller förbudsbestämmelser är en nullitet, innehåller inte någon möjlighet att skilja mellan en rättshandlingens nullitet och verkningarna av denna.
- 22 Inom ramen för rättspraxis finns det inte heller ett enda avgörande från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som på ett otvetydigt sätt slår fast att olika regler om talepreskription gäller i fråga om ogiltighet och i fråga om ogiltighetens verkningar, vilket innebär att om en talan om ogiltighet inte omfattas av preskription, så kan inte heller verkningarna av en sådan talan göra det. Med andra ord bekräftas den oupplösliga kopplingen mellan ogiltigheten och dess följder. Den hänskjutande domstolen har i detta hänseende lämnat följande exempel från rättspraxis:
- **Tribunal Supremos (Högsta domstolens) dom 491/2018 av den 14 september 2018**, vars innebörd är att preskriptionstiden för skadestånd inte kan åtskiljas från den överträdelse som gett upphov till skadan. I domen slog domstolen nämligen fast att frågan ligger i att avgöra om ägarföreningens rätt till ersättning för skada som orsakats av åsidosättandet av den vårdplikt som föreskrivs i artikel 10.1 i Ley de Propiedad Horizontal (lag om ägarlägenheter) (nedan kallad LPH) omfattas av den ettåriga preskriptionstiden – på grund av att det rör sig om utomobligatoriskt skadeståndsansvar – eller den allmänna preskriptionstiden på femton år (för närvarande fem år) på grund av att det rör sig om en enskild fordran som inte har någon särskild preskriptionstid, i enlighet med bestämmelserna i artikel 1964 i Código Civil (civillagen). I den överklagade domen hade underrätten argumenterat för ståndpunkten att kravet på fullgörande av vårdplikten enligt artikel 10.1 LPH omfattas av den allmänna preskriptionstiden för enskilda fordringar, medan kravet på ersättning för den skada som orsakats av detta åsidosättande däremot omfattas av den ettåriga preskriptionstiden, som är specifik vid utomobligatoriskt skadeståndsansvar. Högsta domstolen fann dock att det måste beaktas att skadeståndspråket grundas på det ostridiga påståendet att den skada som uppkommit följer just av ett åsidosättande av en rättslig skyldighet som åläggs ägarföreningarna enligt artikel 10 LPH om att utföra de arbeten som visar sig nödvändiga för underhåll och bevarande av gemensam egendom, så att de inte orsakar någon skada på annan gemensam eller privat egendom. **Preskriptionstiden för att kräva att**

en rättslig skyldighet ska fullgöras kan således inte särskiljas från fristen för att väcka talan om ersättning för den skada som uppkommit på grund av att skyldigheten inte fullgjorts.

- **Tribunal Supremos (Högsta domstolens) dom 178/2013 av den 25 mars 2013**, i vilken den analyserade en av parternas argument enligt vilket även om en fastställsetalan angående simulerade rättshandlingar inte omfattas av preskription, så gäller dock talepreskription för en i samband med fastställsetalan väckt talan om återbetalning som syftar till att, i förhållande till den egendom som det ogiltiga avtalet avser, återställa de äganderättsliga förhållanden som förelåg före avtalets ingående. Tribunal Supremo (Högsta domstolen) tillbakavisar denna ståndpunkt och konstaterar att i ett fall där den äganderätt som följer av det simulerade avtalet är fiktiv **omfattas återbetalningen av tillgångarna av samma regler om avsaknad av talepreskription som fastställsetalan om de simulerade rättshandlingarna**, eftersom ingenting härrör från ingenting – *ex nihilo nihil*.
- 23 Den hänskjutande domstolen medger att det finns två domar från Tribunal Supremo (Högsta domstolen) som förefaller bekräfta en möjlig uppdelning av verkningarna, även om det i domen 747/2010 av den 30 december 2010 analyseras ett mycket särskilt fall (fallet med varumärket ”Havana Club”), och det handlar om ett enda avgörande, och i domen av den 27 februari 1964 är det endast ett *obiter dictum*, eftersom Tribunal Supremo (Högsta domstolen) antog att det var fråga om relativ ogiltighet och inte om ogiltighet av nullitetskaraktär. Genom beslut av den 22 juli 2021 hänsköt Tribunal Supremo (Högsta domstolen) även en fråga till EU-domstolen för förhandsavgörande på ett sätt som tyder på att Tribunal Supremo (Högsta domstolen) i det målet kommer att välja att göra en åtskillnad, även om detta val ännu inte har gjorts.

Den hänskjutande domstolens avslutande anmärkningar

- 24 För det fall den ovannämnda åtskillnaden skulle godtas, skulle det leda till det absurda förhållandet att **en ogiltighet av nullitetskaraktär inte skulle få några som helst konsekvenser**, eftersom det, även om ogiltigheten skulle förklaras föreligga, inte skulle vara möjligt att återkräva medlen om talan om återbetalning skulle anses vara preskriberad.
- 25 En sådan uppdelning skulle dessutom motverka den **avskräckande effekt** som EU-domstolen har konstaterat i sin rättspraxis (exempelvis i domen av den 21 december 2016, Gutiérrez Naranjo, C-154/15), eftersom näringsidkaren skulle frestas att föra in sådana oskäliga villkor i hopp om att de, även om de ogiltigförklaras, inte kommer att skada näringsidkaren eftersom konsumenten inte kan återkräva de belopp som betalats felaktigt. Den avskräckande effekten och syftet att få slut på användningen av oskäliga villkor kräver att ogiltigheten och de därmed sammanhängande verkningarna avseende återbetalning kan göras gällande utan hinder och när som helst.

- 26 **Valet att göra en åtskillnad skulle leda till situationer som gränsar till det absurda.** I ett fall av ogiltighet på grund av bristande samtycke kan vi, om vi tillämpar den fyraåriga talefristen på själva ogiltighetstalan (artikel 1 301 i Código Civil (civillagen) och den femåriga talefristen (artikel 1 964 i Código Civil (civillagen)) på verkningarna avseende återbetalning i artikel 1 303 i Código Civil (civillagen), hamna i situationen att talefristen för ogiltighetstalan löpt ut och, trots detta, att talan om återbetalning inte är preskriberad, men att denna talan, i avsaknad av den nödvändiga förutsättningen (ogiltigförklaring) inte kan vinna framgång. Ytterligare ett argument för att en sådan ståndpunkt är inkonsekvent är att i de fall då båda parter måste ersätta varandra (exempelvis banken och konsumenten) skulle var och en av deras återbetalningsanspråk omfattas av preskriptionsfristen, med eventuellt olika resultat.
- 27 Civilrättsligt är det, såsom det erinras om i Tribunal Supremos (Högsta domstolens) dom av den 25 mars 2015, så att **ogiltighet ”kräver att följderna av den uttraderas och att dess spår försvinner som om de inte hade existerat och att man på så sätt undviker att följderna får verkningar** i enlighet med den klassiska regeln ”*quod nullum est, nullum producit effectum*”. Genom att medge preskription av verkningarna avseende återbetalning skulle en ogiltighet (i sig, absolut, nullitet, som inte kan preskriberas, som inte kan godkännas, läkas eller avhjälpas) kunna få verkningar som konsekvens av preskription, i strid med denna regel. Ogiltigheten är i så hög grad knuten till sina verkningar, att själva Tribunal Supremo (Högsta domstolen) har hävdat att det inte ens är nödvändigt att åberopa verkningarna av ogiltigheten, eftersom de uppstår automatiskt, på grund av att återbetalningen av medel är en verkan enligt lag av ogiltigheten (dom meddelad av Tribunal Supremo (Högsta domstolen) 537/2019, av den 10 oktober 2019, som avsåg just ogiltighet på grund av oskälighet, 716/2016, av den 30 november 2016, eller 102/2015, av den 10 mars 2015).
- 28 Om konsumentskyddet ska harmoniseras med rättssäkerhetsprincipen är det nödvändigt att fastställa en talefrist/preskriptionsfrist med rimlig längd för att göra själva ogiltigheten gällande, men det är ett konstlat juridiskt grepp att skilja mellan ogiltighet och dess verkningar.